

**BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA
DIREKCIJA ZA EKONOMSKO PLANIRANJE**

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
САВЈЕТ МИНИСТАРА
ДИРЕКЦИЈА ЗА ЕКОНОМСКО ПЛАНИРАЊЕ**

**BOSNIA AND HERZEGOVINA
COUNCIL OF MINISTERS
DIRECTORATE FOR ECONOMIC PLANNING**

OUTLOOK

Perspektive 2011.- 2013. godine

Sarajevo, april 2011. godine

Sadržaj

Uvod.....	3
1. Ekonomski rast.....	4
2. Industrijska proizvodnja.....	5
3. Tržište rada.....	6
4. Cijene.....	6
5. Bankarski sektor.....	7
6. Devizne rezerve i novčana masa.....	8
7. Indirektni porezi.....	9
8. Vanjski sektor.....	10
9. Vanjska trgovina.....	11
10. Strana direktna ulaganja.....	13
Skraćenice.....	14

Uvod

Perspektive za period 2011. – 2013. godine, dokument koji daje pregled predviđanja najznačajnijih ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini, Direkcija za ekonomsko planiranje BiH je pripremila na osnovu analiza kretanja ekonomskih trendova Bosne i Hercegovine, uzimajući u obzir međunarodne faktore koji utiču na ekonomski razvoj naše zemlje.

Ovo je analitički dokument koji je napravljen za potrebe rada Vijeća ministara BiH i zasnovan je na zvaničnim podacima statističkih sistema i agencija u Bosni i Hercegovini.

1. Ekonomski rast

Uprkos djelomičnom oporavku većine bh. glavnih trgovinskih partnera u 2010., za Bosu i Hercegovinu je ovo uglavnom bila godina ekonomske konsolidacije u kojoj je zaustavljen pad iz 2009. godine.

Postepeni napredak izvoza, praćen blagim porastom domaće tražnje i realnom stagnacijom uvoza, je doveo do tek skromnog bh. ekonomskog rasta od 0,5% u 2010. godini. Na to ukazuju i indikatori aktivnosti u realnom sektoru, gdje se uglavnom bilježi tek skroman realni rast. Ovdje se posebno ističe porast industrijske proizvodnje od svega 1,6%, realni rast trgovine na malo od 3,6%, stagnacija finansijskog sektora, te dvocifreni pad građevinarstva i investicija uopšte.

Blagi porast evropske ekonomije (od 1% EU27) iz 2010. bi se u BiH trebao značajnije odraziti tek u 2011. godini. Pozitivan trend u Evropskoj uniji bi, prema projekcijama DG ECFIN-a, trebao biti ojačan tokom 2012. godine uz skoro dvostruko veću stopu realnog rasta (od 1,8%). Pri tome se u Njemačkoj i Austriji, koje su najznačajniji bh. trgovinski partneri, očekuje potpuni ekonomski oporavak, gdje bi već u 2012. nivo ekonomske aktivnosti trebao biti iznad nivoa sa početka krize iz 2008. godine. U isto vrijeme, oporavak ostalih glavnih trgovinskih partnera bi trebao biti znatno skromniji, to se posebno odnosi na Italiju i zemlje iz regiona gdje bi dostizanje pretkriznih nivoa aktivnosti moglo potrajati duži niz godina.

Ipak, uprkos sporom oporavku okruženja, postepeni porast svjetske i evropske ekonomije bi trebali ne samo ojačati bh. izvoznu tražnju, nego i inostrane prilive novca, kako po osnovu tekućih tako i finansijskih tokova. Upravo ovo bi trebali biti glavni faktori bh. ekonomskog oporavka u narednim godinama.

Naime, realni rast izvoza od 7,6% tokom 2011., te 11% tokom 2012. godine bi trebao stimulirati rast domaće proizvodnje i zaposlenosti što bi, uz očekivani porast inostranih priliva, trebalo dovesti do postepenog jačanja privatne potrošnje i investicija. Pri tome bi privatna potrošnja tokom 2011.- 2012. trebala ostvariti realni rast od približno 4% godišnje dok bi realni porast privatnih investicija sa 5,1% u 2011. trebao ojačati na nivo od skoro 10% u 2012. godini. Pomenuto jačanje privredne aktivnosti bi trebalo rezultirati jačanjem poreskih prihoda, te javnih rashoda u javnu potrošnju i investicije.

Očekuje se da bi ovakav rast domaće tražnje mogao dovesti do značajnog rasta uvoza od približno 8% godišnje, zatim ponovnog rasta vanjskotrgovinskog deficita od 9,3% u 2011., te 2,7% u 2012. godini.

Konačan rezultat porasta izvoza, domaće tražnje, ali i jačanja vanjskotrgovinskog deficita bi trebao biti ekonomski rast od 3,2% u 2011., te 5,5% u 2012. godini.

U svjetlu trendova globalnog ekonomskog oporavka, pozitivan trend iz 2011.-2012. bi trebao biti nastavljen i tokom 2013.- 2014. godine. Drugim riječima, jačanje izvozne tražnje i stabilan trend novčanih inostranih priliva bi trebali i dalje biti katalizatori jačanja domaće tražnje i uvoza.

Tako se očekuje sve snažniji pozitivan doprinos rastu od strane investicija i privatne potrošnje, uz slabljenje negativnog doprinosa vanjskotrgovinskog deficita, što bi trebalo dovesti do ekonomskog rasta od 5,3% u 2013., te 5,6% u 2014. godini u Bosni i Hercegovini.

2. Industrijska proizvodnja

Dosadašnja istraživanja industrijske proizvodnje su potvrdila da je kretanje industrije u BiH određeno uzajamnim djelovanjem domaće i izvozne tražnje. Također je utvrđeno da su faktori domaće tražnje ponajviše izraženi u rudarstvu, sektoru proizvodnje električne energije i u nekim granama prerađivačke industrije kao što je prehrambena industrija.

S druge strane, prerađivačka industrija je u velikoj mjeri izvezno orjentisana tako da izvezna tražnja ima primarnu ulogu i praktično u potpunosti određuje trend kretanja industrijske proizvodnje. To se najbolje vidjelo u kriznom periodu koji je iza nas, kada je pad privredne aktivnosti u EU i zemljama regiona rezultirao smanjenjem svih parametara industrijske proizvodnje u BiH.

Na vrhuncu krize je fizički obim industrijske proizvodnje smanjen za preko 3%, pad zaposlenosti iznosio je oko 4%, dok su investicije i izvoz umanjeni za oko 20%. Međutim, već u drugoj polovini 2010. godine oporavak svjetske ekonomije i poboljšanje izvoznih tržišta u EU i regionu postepeno se odrazio i na industrijsku proizvodnju u BiH. Oporavak izvoznih tržišta i povećanje izvozne tražnje rezultirao je stabilizacijom industrijske proizvodnje sa godišnjom stopom rasta od 1,6% u odnosu na prethodnu godinu. Pod pretpostavkom nastavka pozitivnog trenda rasta proizvodnje u zemljama EU i regiona tokom 2011. godine, očekuje se osjetniji oporavak industrijske proizvodnje u BiH.

Preliminarni podaci BHAS-a o industrijskoj proizvodnji i stopa rasta fizičkog obima industrijske proizvodnje od oko 12 % u februaru 2011. Godine, u odnosu na isti period prethodne godine, su dosta ohrabrujući i ukazuju da je oporavak bh. industrije u toku. Generator oporavka svakako bi trebala biti prerađivačka industrija, prije svih izvezno orjentisane grane prerađivačke industrije u BiH. Važnu ulogu bi trebala imati preduzeća u metalnom sektoru, koji bi, uz stabilan nivo cijena metala na svjetskom tržištu, mogli znatno bolje iskoristiti svoje proizvodne kapacitete. Pored metalne industrije, proizvodnja namještaja i drveno-prerađivačka industrija posjeduju ogromne potencijale da budu nosioci oporavka industrijske proizvodnje i izvoza tokom 2011. godine.

Pored industrije nafte i naftnih derivata, gdje su evidentna investiciona ulaganja u podizanju kvaliteta proizvoda, očekuje se da bi i hemijska industrija, auto industrija i mašinska industrija, koje su bile važni nosioci bh. industrije u predkriznom periodu, trebale ostvariti pozitivan rast proizvodnje i znatno doprinjeti poboljšanju ukupne industrijske proizvodnje u BiH tokom 2011. godine.

Ako se ukupnom oporavku prerađivačke industrije u BiH dodaju uobičajeno dobri rezultati u elektro-energetskom sektoru, pretpostavka DEP-a je da bi stopa rasta industrijske proizvodnje tokom 2011. godine mogla iznositi oko 5%, u odnosu na prethodnu godinu.

Potpuni ekonomski oporavak, kako u zemljama EU tako i u regionu, očekuje se u periodu 2012.-2013. godine što će omogućiti i potpuni oporavak industrijske proizvodnje u BiH.

U ovom periodu se očekuje potpuna konsolidacija EU tržišta, oporavak privatne potrošnje, prevazilaženje problema oko finasiranja preduzeća i intenziviranje vanjskotrgovinske razmjene između zemalja EU, što će se pozitivno odraziti na kompletan region, pa i na BiH. Veća iskorištenost kapaciteta i povećanje broja zaposlenih rezultirati će povećanjem proizvodnje u prerađivačkoj industriji do nivoa predkriznog perioda, kada je BiH ostvarivala rekordne stope rasta industrijske proizvodnje u regionu.

Planirana investiciona ulaganja u infrastrukturu i energetiku bi također trebala značajno doprinijeti jačanju građevinskog sektora i onih grana prerađivačke industrije koje su usko vezane za građevinarstvo.

Također se očekuje da energetska sektor, koji je u prethodnom periodu bio jedan od glavnih oslonaca industrijske proizvodnje, nastavi pozitivan trend rasta proizvodnje i dodatno osnaži industrijsku proizvodnju u BiH u navedenom periodu.

Procjena DEP-a je da bi povećanje privredne aktivnosti u periodu 2012.-2013. godine trebalo rezultirati povećanjem bh. izvoza od oko 15%, dok je očekivani rast industrijske proizvodnje oko 7% na godišnjem nivou.

3. Tržište rada

Tržište rada u BiH pokazuje skromne pozitivne promjene na početku 2011., broj zaposlenih lica u januaru 2011. godine je uvećan za 1,1%, ali je i broj nezaposlenih lica u istom mjesecu uvećan za 2%. Privatni sektor, koji je zabilježio najveće negativne posljedice tokom ekonomske krize, teško ponovo zapošljava radnike, uz skromna investiciona ulaganja i još uvijek umjeren obim poslova.

Industrijska proizvodnja, građevinarstvo ali i trgovina su sektori koji u tom smislu prednjače. Broj zaposlenih lica u januaru 2011. godine u prerađivačkoj industriji je uvećan 0,2% g/g dok je u građevinarstvu i trgovini smanjen (3,5% g/g i 2,2% g/g respektivno).

Analogno pomenutom, prosječan broj nezaposlenih lica u 2011. godini bi se mogao uvećati oko 1% g/g. Međutim, pretpostavljeno jačanje izvoza, skromne investicije i obim industrijske proizvodnje u 2011. godini bi ipak minorno uvećale broj zaposlenih lica (0,5% g/g).

Prosječne neto plate godine su uvećane za 2,2% g/g u januaru 2011. godine. Privatni sektor, sa najnižim prosječnim platama, bi u 2011. trebao ostvariti skroman rast neto plata podstaknut rastom obima poslova, dok se u javnom sektoru očekuje stagnacija zbog budžetskih ograničenja, time bi se prosječna neto plata u BiH u 2011. godini mogla nominalno uvećati do 2% g/g.

4. Cijene

U BiH je na početku 2011. godine zabilježen rast cijena prvenstveno podstaknut poskupljenjem nafte i hrane na svjetskom tržištu. Izražen porast potražnje za naftom u svijetu u drugoj polovini 2010., uz ograničenu ponudu, imao je uticaj na kretanje cijena ovog energenta u 2011. godini.

S druge strane, vremenske nepogode u 2010. godini (poplave i sušan period) su intenzivirale rastu cijena hrane, kao i poskupljenje proizvodnje i transporta prehrambenih proizvoda. U prva dva mjeseca 2011. godine je zabilježena godišnja inflacija od 3%. Cijene u kategoriji hrane i bezalkoholnih pića u istom periodu su uvećane za 5,3% g/g, dok su cijene transporta uvećane za 6,4% g/g. Interni faktori koji utiču na promjenu cijena će također imati uticaj na njihovo kretanje u 2011. godini. Rast akciza na duvanske proizvode s

Kretanje penzija u 2011. će biti gotovo nepromijenjeno u odnosu na 2010. godinu. Konstantan prirast novopenzionisanih lica, te usporen rast broja zaposlenih koji uplaćuju doprinose u penzione fondove i osnova su za isplatu penzija, predstavljaju dva glavna ograničavajuća faktora za eventualni rast penzija u BiH.

Potpuni oporavak tržišta rada bi se mogao očekivati u 2012. godini. Rast BDP od 3,2%, intenzivniji izvoz, veća investiciona ulaganja, te povećan obim poslova u građevinarstvu i industriji bi trebao pozitivno uticati na tržište rada. Broj zaposlenih lica u BiH bi se uvećao za 2,1%, dok bi se broj nezaposlenih lica mogao smanjiti za 2,3%. Privatni sektor bi trebao biti glavni akcelerator rasta broja zaposlenih lica. Generalno, bolja poslovna klima bi pozitivno uticala na rast neto plata (2,8% g/g). Veći prilivi novca kroz prihode iz doprinosa penzionih fondova bi mogli uvećati penzije 3-5% g/g. Međutim, ipak će proces reforme PIO fondova determinisati nivo penzija u BiH.

Izrada projekcija za tržište rada za 2013. godinu je zasnovana na pretpostavkama snažnog ekonomskog rasta. Broj zaposlenih u pomenutoj godini bi se uvećao za 2,2%, praćen smanjenjem broja nezaposlenih lica od 2,9% i rastom neto plata od 3% na godišnjem nivou.

telekomunikacija, moguće poskupljenje električne energije i gasa su glavni interni faktori koji će doprinijeti rastu cijena u BiH. Prema procjenama DEP-a, u BiH se u 2011. godini očekuje inflacija oko 4,5% g/g. Međutim, ukoliko se rast cijena nafte i hrane na svjetskom tržištu nastavi do kraja 2011. godine, sigurno je da bi inflacija mogla biti i do 2% veća od pretpostavljene inflacije.

U 2012. i 2013. godini se očekuje umjereniji rast cijena. Eksterni faktori koji determinišu rast cijena u BiH će se stabilizovati. Na svjetskom tržištu se u 2012. godini očekuje izarzano sporiji rast cijena nafte (0,8%), normalni vremenski uslovi i bolja žetva, što bi normalizovalo cijene hrane. Time bi inflacija u BiH mogla biti niža u odnosu na 2011. i kretati se oko 2% u 2012. odnosno 1,7% u 2013. godini.

5. Bankarski sektor

Bankarski sektor u BiH jeste najveći sektor finansijskog tržišta. Sektori poput tržišta osiguranja, tržišta kapitala, novčanog tržišta i mikrofinansijskog tržišta čine manji, nerazvijeniji dio finansijskog tržišta u BiH.

Aktiva bankarskog sektora u veljači 2011. godine iznosila je 20,1 mlrd. KM. Ukupni krediti za prva dva mjeseca iznosili su 14,6 mlrd. KM i veći su u odnosu na isto razdoblje prošle godine za 3,9%. Najveće učešće u ukupnim kreditima imaju krediti plasirani sektoru nefinancijskih poduzeća (53,7%) i krediti plasirani sektoru stanovništva (42,6%). Krediti nefinancijskim poduzećima u prva dva mjeseca iznosili su 7,9 mlrd. KM i zabilježili su godišnju stopu rasta od 5,9%. Krediti stanovništvu u ovom razdoblju iznosili su 6,2 mlrd. KM i, za razliku od kredita nefinancijskim poduzećima, zabilježili su skrominiji rast, svega 0,2% g/g.

Ukupni depoziti za prva dva mjeseca 2011. godine iznosili su 12,5 mlrd. KM, što predstavlja veći iznos u odnosu na prva dva mjeseca prošle godine za 5,2%. Kao što je slučaj i kod kredita, dva sektora koja imaju najveće učešće u ukupnim depozitima jesu sektor stanovništva i sektor nefinancijskih poduzeća. Depoziti stanovništva imaju učešće u ukupnim depozitima od 52,3% i dali su najveći doprinos rastu ukupnih depozita. Depoziti ovog sektora za prva dva mjeseca zabilježili su stopu rasta od 12,8% g/g i dosegli su razinu od 6,6 mlrd. KM. Depoziti sektora nefinancijskih poduzeća u ukupnim depozitima učestvuju sa 29,3% i za razliku od depozita stanovništva, su zabilježili negativan rast.

U veljači 2011. godine ovi depoziti iznosili su 3,7 mlrd. KM i manji su u odnosu na isto razdoblje prošle godine za 1,0%. Poslije depozita nefinancijskih poduzeća, slijede depoziti opće vlade koji u ukupnim depozitima imaju učešće od 13,2%. Depoziti ovog sektora unazad par godina imaju negativan trend rasta, što je vjerojatno posljedica nelikvidnosti entitetskih vlada.

Do kraja 2011. godine očekuje se postepen oporavak bh. ekonomije. Zbog poboljšanja ekonomskih uvjeta u euro zoni i zemljama u okruženju, očekuje se i rast vanjskotrgovinske razmjene BiH. Također, do kraja godine očekuje se rast investicija i krajnje potrošnje što će u konačnici dovesti do realnog rasta BDP od 3,2%. Procjenjuje se da bi do kraja 2011. broj nezaposlenih osoba trebao rasti, ali manjom stopom u odnosu na 2010. godinu.

Dok je stopa rasta zaposlenih osoba bila negativna u 2010., u 2011. godini se očekuje skroman rast zaposlenih, rast prosječne neto plaće, ali i inflacije. Vrlo bitna stavka prihoda stanovništva jesu doznake iz inozemstva za koje se očekuje pozitivan trend kretanja u narednom razdoblju.

Pozitivna kretanja u gospodarstvu trebala bi se odraziti na bankarski sektor u BiH. Povećanje gospodarske aktivnosti (rast industrijske proizvodnje, vanjskotrgovinske razmjene, itd.) dovest će do povećane potražnje gospodarskih društava za kreditima. S druge strane, pozitivna kretanja na tržištu rada i povećanje privatne potrošnje, bi trebali dovesti i do povećanja potražnje stanovništva za kreditima, što nije bio slučaj u prethodnoj godini. Međutim, bh. bankarski sektor je prošle godine ostvario negativan finansijski rezultat i povećanje nekvalitetnih kredita u portfoliju, zbog čega će vjerojatno i dalje imati rigidne uvjete kreditiranja. Iz ovog razloga, do kraja godine se može očekivati rast kredita oko 5% g/g, što je i dalje veoma daleko od stopa rasta kredita koje su zabilježene prije gospodarske krize u BiH.

Ukupni depoziti će nastaviti sa pozitivnim kretanjem, prvenstveno zahvaljujući sektoru stanovništva. Do kraja godine se očekuju stope rasta ukupnih depozita od 4% - 6% g/g.

U razdoblju 2012. – 2013. godine, nastaviti će se pozitivna kretanja u ekonomiji u vidu rasta industrijske proizvodnje, rasta uvoza i izvoza, rasta investicija i privatne i javne potrošnje. Također, uvjeti na tržištu rada nastaviti će sa poboljšanjem u vidu povećanja broja zaposlenih, a pada broja nezaposlenih osoba. U ovom se razdoblju očekuje i nastavak rasta prosječnih neto plaća. Bh. banke bi u ovom razdoblju trebale ponuditi povoljnije uvjete kreditiranja, kako bi zadovoljile povećanu tražnju za kreditima, tako da se u razdoblju 2012. – 2013. godine očekuju stope rasta kredita 10% - 15% g/g.

S druge strane, rast ukupnih depozita (iznad 10% g/g) nastaviti će se zahvaljujući sektoru stanovništva, ali usporenijom stopom. Također, u razdoblju 2012. – 2013. godine u depozitu opće vlade može doći do rasta zbog prodaje državnih udjela u poduzećima kao što su Hidrogradnja, Energoinvest, HT Mostar itd.

6. Devizne rezerve i novčana masa

Na osnovu raspoloživih podataka za prva dva mjeseca 2011. godine, uočava se da se nastavlja oporavak ekonomije u BiH, započet prethodne godine. Za očekivati je da se desi oporavak i poboljšanje u vanjskom sektoru, koji ima najviše uticaja na kretanje deviznih rezervi. Rast izvoza bi doveo do rasta deviznih rezervi. Na kretanje deviznih rezervi, direktan uticaj bi imao i skroman rast sredstava po osnovu direktnih stranih investicija, kao i drugih investicija. Investicije bi se povećale i kroz rast inostrane aktive, ostvaren zahvaljujući skromnom rastu kreditne aktivnosti. Očekuje se i ponovni rast priliva stanovništvu u vidu doznaka iz inostranstva, što je u prethodnom periodu bilo znatno smanjeno. Također, na devizne rezerve direktan uticaj bi imao i rast strane pasive, kroz porast povlačenja novih zajmova kod različitih inostranih izvora finansiranja (u najvećoj mjeri kod MMF-a).

Zabilježena godišnja stopa rasta deviznih rezervi na kraju februara mjeseca je iznosila 4% g/g (ili oko 6,3 milijardi KM). U skladu sa ranije navedenim, rast deviznih rezervi na kraju 2011. godine bi mogao biti oko 6% g/g. Skroman rast deviznih rezervi sa jedne, kao i minimalan rast ukupnih depozita, sa druge strane, dovešće do rasta ukupne novčane mase u istoj razmjeri. Za ovu pretpostavku je korištena pokrivenost novčane mase deviznim rezervama (oko 45%), kao i učešće ukupnih depozita u novčanoj masi (oko 80%). Na osnovu raspoloživih podataka za prva dva mjeseca 2011. godine, uočava se da je novčana masa dostigla nivo od oko 13,9 milijardi KM čime je zabilježila rast od 7,1% g/g. Pretpostavka je da će novčana masa nastaviti rast skromnom stopom, koja će na kraju 2011. godine iznositi oko 9% g/g.

Bazirano na projekcijama osnovnih makroekonomskih pokazatelja za 2012. godinu, pretpostavlja se da se tokom pomenute godine očekuje potpuni oporavak naše ekonomije i nešto snažniji rast ekonomske aktivnosti. Sa stanovišta deviznih rezervi, značajna su dešavanja u vanjskoj trgovini. Ono što će u ovom periodu dovesti do rasta deviznih rezervi, sa jedne strane, jeste pretpostavka nešto većeg rasta izvoza u odnosu na rast uvoza.

U isto vrijeme pretpostavlja se da će doći do novih priliva sredstava po osnovu svih vidova investicija.

Novi prilivi investicija u bh. ekonomiju se odnose na rast direktnih stranih investicija kao i drugih investicija (odnosno, do rasta strane aktive), kroz jačanje bankarskog sektora i povećanja kreditne aktivnosti.

U isto vrijeme se očekuje rast sredstava po osnovu investicija na strani inostrane pasive. Ovaj vid investicija bi se povećao uz pretpostavku da dođe do rasta bh. obaveza prema inostranim izvorima finansiranja. Navedeni rast obaveza bi se desio ukoliko bi došlo do povećanja zaduživanja kod različitih izvora u inostranstvu, kao i povećanja svih vidova novčanih sredstava (i gotovine i depozita) koje „majke banke“ ulažu u svoje filijale u BiH. Također, treba naglasiti da tokom 2012. godine počinje otplata stand-by aranžmana, što povećava obaveze BiH, što će i usporiti stopu rasta deviznih rezervi. Još jedna od pretpostavki koja bi se indirektno odrazila na rast deviznih rezervi, jeste rast prihoda stanovništva svjetskih ekonomija. Navedeni rast prihoda doveo bi do skromnog povećanja doznačenih sredstava našem stanovništvu iz inostranstva. U skladu sa navedenim, devizne rezerve bi trebale da nastave svoj rast i tokom 2012. godine i tako mogle da rastu stopom od oko 10% u odnosu na prethodnu godinu.

Sa povećanjem novčanih priliva, prvenstveno bi se povećali ukupni depoziti, ali i gotovina koja se nalazi izvan bankarskog sektora, ali u manjoj mjeri. Pozitivan rast depozita kao i pozitivan rast deviznih rezervi, doveli bi do rasta ukupne novčane mase (oko 12% g/g) u 2012. godini.

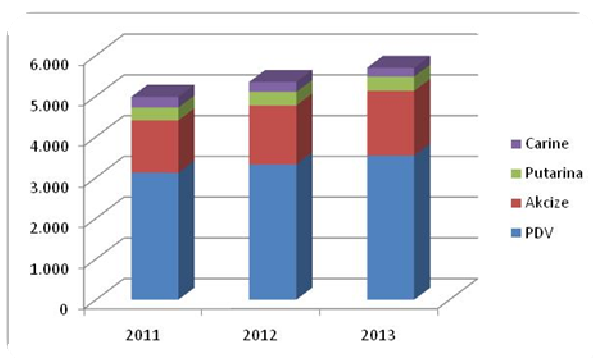
Pretpostavke koje se odnose na 2013. godinu, se baziraju na pozitivnim kretanjima bh. ekonomije. Stabilan i kontinuiran rast vanjskotrgovinske razmjene, praćen jačanjem izvoza nad uvozom, kao i ekspanzija svih drugih grana ekonomije, doveli bi do značajnijeg priliva investicija. Također se pretpostavlja da će doći do značajnijeg rasta bankarskog sektora, kao i do novih novčanih priliva iz različitih inostranih izvora finansiranja. Na osnovu navedenog ukupne devizne rezerve bi mogle rasti stopom od oko 8% g/g u odnosu na prethodnu godinu.

Rast svih novčanih priliva u bh. ekonomiji, doveo bi do rasta ukupnih depozita, koji bi zajedno sa deviznim rezervama podstakli jačanje bh. monetarnog sektora. Osnovna karakteristika takvog monetarnog sektora bi bila stopa rasta ukupne novčane mase od oko 20% g/g.

7. Indirektni porezi

Prihodi od indirektnih poreza čine preko 80% ukupnih poreskih prihoda generisanih u Bosni i Hercegovini. Zbog toga projekcije kretanja istih imaju veliki značaj, posebno za godišnje i srednjoročno planiranje budžeta na svim nivoima vlasti. Osnovu za izradu projekcija prihoda od indirektnih poreza za period 2011. - 2013. godine predstavljaju prognoze Direkcije za ekonomsko planiranje o kretanju makroekonomskih pokazatelja, dalja implementacija Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, što podrazumijeva i postepeno smanjenje i ukidanja carina na uvoz dobara iz Evropske unije te kontinuirano usklađivanje stopa akciza u BiH sa minimalnim standardima u Evropskoj uniji.

Projekcija prihoda od indirektnih poreza za period 2011. - 2013. (u milionima KM)

Grafikon daje mogućnost uvida u projicirana kretanja prihoda od indirektnih poreza za period 2011. – 2013. godine. Kao što se može vidjeti, u 2011. se očekuje da naplata indirektnih poreza iznosi 4,9 milijardi KM, što je rast od 6% u odnosu na 2010. godinu. Obzirom na očekivanja da ekonomija BiH u naredne tri godine izađe iz recesije, projektovani rast prihoda od indirektnih poreza u 2012. i 2013. godini iznosi 7%.

Kod prihoda od PDV-a, kao stavke sa najznačajnijim učešćem u ukupnoj strukturi prihoda od indirektnih poreza u 2011. se takođe očekuje rast prihoda od 6% u odnosu na 2010. godinu.

Slična situacija je i sa 2012. i 2013. godinom, kada se očekuje rast prihoda od PDV-a za 7%. Projekcije uključuju efekte povećanja posebne akcize na duhan u 2011. godini sa 0,30 na 0,45 KM po pakovanju, kao i planirano povećanje iste u svakoj narednoj godini za 0,15 KM po pakovanju cigareta. Uslijed prethodno pomenute izmjene zakonske regulative u oblasti duhana i duhanskih prerađevina, prognoze prihoda od akciza u narednom razdoblju vrlo su neizvjesne zbog oskudnih podataka i analiza tržišta i ponude cigareta, cjenovne elastičnosti i strukture potražnje, modela ponašanja i psihologije potrošača cigareta. U ovom segmentu pažnju je potrebno posvetiti i ostalim važnim rizicima za tačnost projekcija, poput povećanja krijumčarenja cigareta i rasta crnog tržišta. Imajući u vidu sve što je prethodno pomenuto, u 2011. se očekuje rast prihoda od akciza u iznosu od 12%, odnosno 13% i 10% u 2012. i 2013. godini.

Projekcije prihoda od putarine vezane su za projekcije realnog rasta bruto društvenog proizvoda. Ovdje treba istaći i to da se u bližoj budućnosti ne planira dalje usklađivanje stope akciza na naftne derivate sa standardima Evropske unije. Tako je kretanje prihoda po osnovu putarina za period 2011. - 2013. godine projektovano u skladu sa projekcijama bruto društvenog proizvoda. U 2011. godini se očekuje rast prihoda po ovom osnovu u iznosu od 3%, dok se u naredne dvije godine očekuje da prosječan rast prihoda bude 5%.

Bez obzira na projektovani rast uvoza u svakoj od narednih godina, usljed efekata liberalizacije tržišta sa EU i pojave efekta supstitucije uvoza iz trećih zemalja uvozom iz EU, projektovan je pad prihoda od carina u 2011. od 11% te 7% i 12% u 2012. i 2013. godini.

8. Vanjski sektor

Međunarodno okruženje

Oporavak globalne ekonomije je sve vidljiviji nakon što je izbjegnuta opasnost recesije sa dvostrukim dnom. Rast vođen tražnjom za nadopunom zaliha i paketima fiskalne pomoći gubi primat nad rastom vođenim domaćom potrošnjom. U manje razvijenim ekonomijama rast je još uvijek vođen inostranom tražnjom za izvoznim proizvodima, dok će značajan efekat imati rastuće cijene proizvoda prehrambene industrije i energenata. Očekuje se da će rast svjetskog BDP-a u 2011. i 2012. iznositi oko 4,5% (pretpostavka MMF-a u najnovijim prognozama iz aprila 2011.) što je sporije za pola procentnog poena u odnosu na rast iz 2010. godine.

Zemlje članice euro zone će rasti po stopama od 1,6 - 1,8% u periodu 2011.-2012.godine. Kao i inače, predvodnice rasta će biti zemlje u razvoju koje će rasti po prosječnoj stopi od 6,5%, dok će razvijene ekonomije bilježiti rast od tek 2,5%.

Neravnomjeran privredni rast, visoka nezaposlenost, fiskalna konsolidacija i inflacija će u narednom periodu predstavljati veliki problem za kreatore ekonomskih politika. Politička previranja na Bliskom istoku i Africi, razoran zemljotres i cunami u Japanu, kao i visoki budžetski deficiti i dužnička kriza koja opterećuje pojedine članice Evropske unije dodatno otežavaju prognoze ekonomskih kretanja.

Platni bilans BiH

Očekuje se da će deficit tekućeg računa platnog bilansa BiH u periodu 2011.- 2013. iznositi u prosjeku oko 7% BDP-a, što je značajno više od ostvarenih 5% BDP-a u 2010. ali i značajno manje od 10% BDP-a ostvarenog u periodu 2007.-2009. godine. Ovogodišnji rast deficita tekućeg računu od 31% će biti rezultat pojačanog rasta uvoza roba i usluga od 15% koji će nastati uslijed oporavka domaće tražnje kako za potrošnim dobrima tako i za kapitalnim i investicijskim proizvodima, ali i uslijed rasta cijena nafte i proizvoda prehrambene industrije.

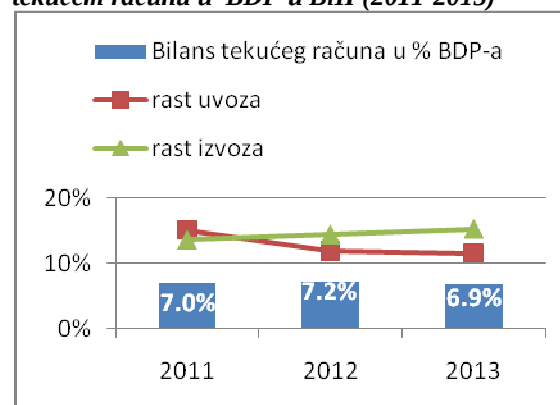
Očekuje se da će izvoz roba i usluga u 2011. godini rasti po stopi od 14% povećanjem inostrane potražnje za proizvodima niskog tehnološkog nivoa, dok će samo izvoz usluga registrovati rast od tek 1%. Ovako niska prognoza rasta izvoza usluga opravdana je očekivanim značajnim padom prihoda od pružanja usluga građevinarstva u inostranstvu (sa obzirom na

situaciju u Libiji gdje se ostvarivao najveći prihod od pružanja ove djelatnosti u inostranstvu) koji će kompenzirati rast prihoda od pružanja usluga turizma i međunarodnog prevoza.

Dohoci će blago rasti u posmatranom periodu (1%), dok će tekući transferi kako značajan izvor priliva novca u bh. ekonomiju u 2011. godini rasti po stopi od 4% uslijed oporavka ekonomija u kojima živi bh. dijaspora (SAD, EU, Švajcarska, Hrvatska, Kanada, Australija i dr.).

Obzirom da su globalni tokovi kapitala značajno usporili, ne očekuju se značajnija strana ulaganja kao ni povećano međubankarsko kreditiranje. Ipak nas očekuje uvećano zaduživanje (naročito vlade) po aranžmanu sa MMF-om, Svjetskom bankom, EBRD-om i drugim kreditorima koji su spremni nadomjestiti nedovoljne domaće izvore finansiranja ekonomskog rasta, investicija i potrošnje.

Projekcija rasta uvoza, izvoza i učešća deficita na tekućem računu u BDP-u BiH (2011-2013)

Izvor: procjena DEP-a

U periodu 2012.-2013. očekuje se produbljivanje deficita na tekućem računu sa godišnjim rastom od 11% u 2012. i 4% u 2013. godini uslijed dobro poznatog razloga - rasta trgovinske neravnoteže, uz očekivani rast uvoza roba i usluga po stopi od oko 12% a izvoza od 14-15%.

Tekući transferi će umjereno rasti ali ne u skladu sa rastom BDP-a BiH, tako da će njihov udio opadati tokom posmatranog perioda i do 2013. godine se zadržati na tek 10% BDP-a BiH (što je značajno niže u odnosu na pretkriznih 16%). Također je evidentno i opadanje udjela neto dohoda iz inostranstva, koji će do 2013. godine iznositi tek 2% BDP-a (u odnosu na pretkriznih 3,2%).

Finansiranje iz kapitalnog računa postaje sve manje značajno (0,8% BDP-a), a najvećim dijelom će biti omogućeno iz novog zaduživanja (vlade, privatnog i bankarskog sektora) ali i iz neto stavke FDI i portfolio investicija koje će zadržati konstantan udio od 4% BDP-a u 2012. i 2013. godini.

U posmatranom periodu će biti interesantno i značajno uvećanje otplate glavnice i dospjelih kamata po osnovu zaduživanja u inostranstvu koje

Vanjska trgovina

Pretpostavlja se da će tokom 2011. godine doći do oporavka i stabilizacije bh. ekonomije. Očekivanja su da će u 2011. godine izvoz roba i usluga imati nominalni rast od 13,6%, dok će uvoz istih porasti za 15,1%. Rezultat rasta izvoza biće potpuni oporavak ekonomija EU i rast njihove potražnje za inermedijalnim dobrima gdje spadaju metali koji su najznačajnija izvozna kategorija BiH. Također se očekuje oporavak i auto industrija te će mnoge bh. kompanije koje vrše proizvodnju i izvoz dijelova za auto industriju doprinjeti ukupnom rastu izvoza. Od metala, BiH će najviše izvoziti željezo i čelik, njihove proizvode te aluminijum.

Prema procjenama DEP-a izvoz željeza i čelika u 2011. godini rasti će po stopi od 35%. Ovako značajan rast izvoza željeza i čelika biti će rezultat integralne proizvodnje u kompaniji „Mittal Steel“ Zenica koja je kupila rudnik „Arcelor Mittal“ u Prijedoru od koga će nabavljati metalnu rudu i neće biti potrebe za njenim uvozom, ali će se značajno umanjiti izvoz metalne rude. Uvoz željeza i čelika će bilježiti rast na nivou od 30%, što će doprinjeti i smanjenju trgovinskog deficita u ovoj kategoriji proizvoda.

Izvoz aluminijuma će rasti po stopi od 18%, zbog povećane proizvodnje i rasta cijena na svjetskom tržištu. Stopa uvoza aluminijuma će pratiti stopu izvoza, i iznositi će 18%. Izvoz u sektoru mašina, aparata i opreme će rasti u 2011. do 15%, dok će uvoz mašina, aparata i opreme takođe da raste, ali po nešto nižoj stopi od 10% u 2011. godini. Sektor drvne industrije bilježi sve lošije performanse. U 2011. godini se očekuje rast izvoza od 12%, ali ovaj rast je veoma skroman ako se uzme u obzir da mu je mala osnovica. Međutim, ohrabruju projekcije DEP-a da će u 2011. godini izvoz namještaja rasti po stopi od 20%. Izvoz mineralnih proizvoda gdje dominira izvoz električne energije, zabilježiti će povećanje od 20%.

će iznositi više od 1,5 milijardi KM u 2013. godini.

Na kraju je važno istaći da makroekonomska stabilnost sa stanovišta održivosti deficita na tekućem računu neće biti ugrožena, sa obzirom da se pomenuti deficit neće značajnije pogoršavati, ali i uslijed svih priliva i odliva koji se registruju u platnom bilansu BiH se očekuje stabilan rast deviznih rezervi i zadovoljavajući koeficijent finansiranja uvoza roba i usluga.

Uvoz mineralnih proizvoda gdje dominiraju nafta i naftni derivati će rasti po stopi od 25% zbog porasta cijena od 20%, ali i oporavka ekonomije i rasta industrijske proizvodnje u BiH zbog koje će potreba za naftom rasti.

Uvoz vozila u 2011. godini će doživjeti rast od 10%, zbog efekta smanjenja na polovna i ukidanja carina na nova vozila usljed potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Rast uvoza automobila će biti manje izražen od rasta uvoza ostalih proizvoda jer automobili imaju visoku cijenovnu elastičnost i svakako spadaju u luksuzna dobra čija će kupovina rasti sa potpunim oporavkom bh. ekonomije od posljedica ekonomske krize.

U 2012. godini će doći do potpunog oporavka bh. ekonomije. Izvoz roba i usluga će rasti po stopi od 14,4% dok će uvoz roba i usluga rasti po nešto nižoj stopi od 11,9%, što će doprinjeti još većem smanjenju trgovinskog deficita koji je proteklih godina predstavljao jedan od najvećih problema bh ekonomije.

Rastu izvoza u 2012. godini najviše će doprinjeti izvoz električne energije koja će rasti po stopi od 18%, pod pretpostavkom da će biti pokrenuta termoelektrana u Stanarima, koja će biti namijenjena isključivo za izvoz električne energije.

Izvoz željeza i čelika u 2012. će bilježiti stopu rasta od 14,5% zbog već pomenute integralne proizvodnje koju će „Mittal Steel“ pokrenuti 2011. godine, a izvoz proizvoda od željeza i čelika rasti će po nešto manjoj stopi od 11%. Uvoz željeza i čelika će rasti po stopi od 1%, te će se nastaviti trend smanjenja a možda i poptunog ukidanja trgovinskog deficita u ovoj kategoriji proizvoda, ali proizvodi od željeza i čelika uvoziće se po stopi od 14% koja je veća od rasta izvozne stope proizvoda od željeza i čelika.

Izvoz aluminijuma će i u 2012. godini nastaviti pozitivan trend i rasti će po stopi od 8%, dok zabrinjava činjenica da će uvoz aluminijuma prema projekcijama DEP-a rasti po stopi od 12%, prije svega zbog rasta cijena glinice, osnovne materije koja je neophodna za proizvodnju aluminijuma.

U sektoru drvene industrije izvoz će da nastavi sa skromnim rastom od 2%, ali izvoz namještaja će da raste po znatno boljoj stopi od 12%, te će tako nastaviti rast u odnosu na predhodne godine. Smatra se da će namještaj, usljed prestrukturiranja proizvodnje sa drvene industrije u proizvodnju namještaja, predstavljati jedan od najznačajnijih izvoznih potencijala BiH.

Značajnu stopu rasta u 2012. godini imati će nafta i naftni derivati od 12%, ovaj rast uvoza nafte biti će prouzrokovan rastom industrijske proizvodnje u BiH, ali i rastom cijena od 5,1%.

Prema pretpostavkama i projekcijama DEP-a, 2013. godina će biti godina „smirivanja“ bh. ekonomije nakon turbulentnih promjena izazvanih ekonomskom krizom krajem 2008., tokom 2009. i početkom 2010. te poboljšanja i „procvata“ ekonomske aktivnosti tokom 2011. i 2012. godine koje će obilježiti značajne stope rasta BDP-a, promjena izvoza, uvoza, trgovinskog deficita i mnogih drugih ne manje važnih ekonomskih pokazatelja.

Tokom 2013. godine se očekuje rast izvoza roba i usluga od 15,3% i sve veća orijentacija izvoza prema tržištima EU.

Uvoz će takođe rasti i to po stopi od 11,6%, niža stopa rasta uvoza od izvoza svakako će uticati na smanjenja trgovinskog deficita, ali ne u značajnom obimu obzirom da će nominalna vrijednost uvoza biti znatno veća od vrijednosti izvoza.

Očekivanja su da će se u 2013., kao i u predhodnim godinama, najviše trgovati sa željezom i čelikom, aluminijumom, te njihovim proizvodima. Tokom 2013. godine se očekuje rast izvoza željeza i čelika od 15% zahvaljujući spomenutoj integralnoj proizvodnji u kompaniji „Mittal Steal“ Zenica.

Značajan deficit prouzrokovaoće uvoz mašine, opreme i aparata za kojima će biti velika potražnja. Tokom 2013. godine ostale kategorije proizvoda neće bilježiti značajnije promjene izvoza i uvoza u odnosu na 2011. i 2012. godinu. Bitno je spomenuti da će tokom 2013. godine izvoz namještaja rasti po stopi od 10% te će na taj način doći do definitivnog prestrukturiranja izvoza sa drvene industrije na izvoz namještaja, prije svega zbog njegovog vrijednosnog efekta.

Procjenjene stope rasta uvoza i izvoza za značajnije kategorije proizvoda trgovinske razmjene BiH

Kategorija proizvoda	2011		2012		2013	
	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz
Mineralna goriva, mineralna ulja i proizvodi njihove destilacije, električna energija, bitumenske tvari, mineralni voskovi	25,0%	20,0%	12,0%	18,0%	10,0%	22,0%
Mašine i aparati	10,0%	15,0%	18,0%	10,0%	18,0%	15,0%
Željezo i čelik	30,0%	35,0%	1,0%	14,5%	1,0%	15,0%
Aluminij	18,0%	18,0%	12,0%	8,0%	15,0%	15,0%
Anorganski hemijski proizvodi	30,0%	20,0%	15,0%	15,0%	10,0%	10,0%

9. Strana direktna ulaganja

Prema podacima Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u BiH, strana direktna ulaganja u prvom kvartalu 2011. godine iznose 25 miliona KM, što predstavlja smanjenje u odnosu na ulaganja u istom periodu za 43 %.

Posmatrajući dosadašnju dinamiku prosječnih direktnih stranih ulaganja u zadnje tri godine i slab oporavak od globalne i regionalne ekonomske krize, prosječna ulaganja u narednom periodu bi mogla iznositi oko 250-400 miliona KM, ne računajući značajnija investiciona ulaganja u energetske sektor i SDU dobijen iz procesa privatizacije.

Na osnovu plana za 2010. godinu i najave za 2011. godinu, Agencija za privatizaciju FBiH je planirala prodaju firmi u državnom vlasništvu u iznosu od oko 591 miliona KM.

Realno je očekivati da dobar dio ovih firmi, budu prodane stranim ulagačima što bi u periodu do 2013. godine doprinijelo porastu direktnih stranih ulaganja od 250 do 590 miliona KM. Treba napomenuti da se trenutno ne razmatra prodaja JP BH Telekoma Sarajevo, čija je knjigovodstvena vrijednost 571 miliona KM.

U RS-u će se prema planu privatizacije u 2011. godini, ponuditi osam firmi u ukupnom iznosu od oko 173,8 miliona KM, što bi također moglo doprinijeti povećanju SDU u narednom periodu.

Prema odluci Vlade FBiH (mart 2010. godine), obnavljanje i izgradnja termoelektrana će se bazirati na direktnim stranim investicijama, te je Vlada dala saglasnost za nalaženje strateškog partnera (sa učešćem do 70%) za izgradnju:

- TE Tuzla Blok 7, u kupnom iznosu od 1,15 milijardi KM SDU;
- RiTE Kongora u ukupnom iznosu od 1,5 milijardi KM SDU;

Ukoliko se pokaže uspješnim u pronalaženju strateškog partnera, ovaj isti model bi se primjenio i za „TE Kakanj Blok 8“ (oko 1 milijarda KM SDU) i „RiTE Bugojno“ (oko 800 miliona KM SDU).

Od projekata koji su već u procesu realizacije najznačajniji su TE Zenica i RiTE Stanari. „KazTransGas“, kao strani partner, (75% ulaganja) će sa Opštinom Zenica (25% ulaganja) uložiti oko 500 miliona KM (250 miliona EUR) u roku od 4,5 godina. Time bi u prosjeku godišnja SDU, u zavisnosti prema dinamici gradnje u TE Zenica, bila 100-200 miliona KM.

ETF grupa (Energy Finacing Team) je potpisala koncesione ugovore za izgradnju termoelektrane „Stanari“ i proširenje postojećeg rudnika (550 miliona EUR), te ugovor za izgradnju hidroelektrane „Ulog“ (100 miliona EUR). Postojećom dinamikom ulaganja ETF grupacija, obezbjedila bi od 2011. godine do 2013. godine u prosjeku godišnje oko 200-300 miliona KM direktnih stranih ulaganja.

Kao značajna investicija se navodi moguća modernizacija, uz proširenje prerađivačkih kapaciteta Rafinerije Brod od strane Ruskog partnera „Zabrubežnjeft“ za period od 4-5 godina, u ukupnom planiranom iznosu od oko 1,2 milijarde KM. Time bi u prosjeku SDU godišnje, u narednom periodu, mogla iznositi od oko 200-250 miliona KM.

U RS-u se planira izgradnja TE Ugljevik Dva u ukupnom iznosu od oko 400 miliona EUR u periodu od 3-4 godine, što bi u narednom periodu prosječno godišnje obezbjeđivalo oko 200 miliona KM SDU počevši od 2012. godine.

Ukupna strana direktna ulaganja u BiH u 2011. bi se mogla kretati u rasponu od 600-850 miliona KM, dok bi u 2012. i 2013. godini bila između 1,1 i 1,5 milijardi KM.

LISTA SKRAĆENICA:

ARS	– Anketa o radnoj snazi	PB	– Platni bilans
BATX	– Bosnian Traded Index	PDV	– Porez na dodanu vrijednost
BD	– Brčko Distrikt	PIF	– Privatizacijski investicijski fond
BDP	– Bruto domaći proizvod	PJI	– Program javnih investicija
BDV	– Bruto dodana vrijednost	RS	– Republika Srpska
BHAS	– Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine	SASE	– Sarajevska berza
BIFX	– Indeks bosanskih investicijskih fondova	SASX-10	– Indeks dizajniran za prikaz rezultata 10 najboljih kompanija listiranih na Sarajevskoj berzi
BiH	– Bosna i Hercegovina	SB	– Svjetska banka
BLSE	– Banjalučka berza	SEE	– Jugoistočna Evropa
CBBiH	– Centralna banka Bosne i Hercegovine	SIPA	– Državna agencija za istrage i zaštitu
CEFTA	– Srednjoevropski sporazum o slobodnoj trgovini	SMTK	– Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija
CPI	– Indeks potrošačkih cijena	SOR	– Srednjoročni okvir rashoda
DOB	– Dokument okvirnog budžeta	SRS	– Srednjoročna razvojna strategija
DSU	– Direktna strana ulaganja	SSP	– Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
EBRD	– Evropska banka za obnovu i razvoj	SST	– Sporazum o slobodnoj trgovini
EC	– Evropska komisija	SVF	– Statistika vladinih finansija
EKS	– Efektivna kamatna stopa	UIO	– Uprava za indirektno oporezivanje BiH
ERS-10	– Indeks dizajniran za prikaz rezultata 10 kompanija iz sistema Elektroprivrede RS	USAID	– Agencija Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj
EU	– Evropska unija	P1 2010.	– prva polovina 2010. godine
FBiH	– Federacija Bosne i Hercegovine	P2 2010.	– druga polovina 2010. godine
FIRS	– Indeks investicijskih fondova RS	K1 2010.	– prvi kvartal 2010. godine
FISIM	– Usluge finansijskog posredovanja indirektno mjerene	K1 2010.	– prvi kvartal 2010. godine
JR UIO	– Jedinstveni račun Uprave za indirektno oporezivanje	K3 2010.	– treći kvartal 2010. godine
KM	– Konvertibilna marka (međunarodni standard ISO 4217)	K4 2010.	– treći kvartal 2010. godine
MMF	– Međunarodni monetarni fond	M0	– Rezervni novac
MVTEO	– Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa	M1	– Transakcijski novac
OMA	– Odjel za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje	M2	– Novac u širem smislu
OR	– Obavezne rezerve	QM	– Kvazi novac
		mKM	– milioni KM
		g /g	– stopa rasta koja podrazumjeva promjenu u odnosu na isti period prethodne godine
		m/m	– stopa rasta koja podrazumjeva promjenu u odnosu na prethodni mjesec tekuće godine